

درگاه

اون بئش كونده بر نشر اولنور علم وصنعت مجموعه-ی

برنجی سنه: ایکهنجی جلد

نومرو: ۲۳

۲۰ مارت ۱۳۳۸

مصلحت‌جسته

وزند

۲

صوك نساك فيلسوفی مصطفی شكيب بك كه بز
بوجوده اصول فلسفه سنك پیروی بز، شهرده آهنگه
دائر فکری سوبله دی . اونك تشریحندن صوکر
ملاحظه بیان ایتمک زائد کورورم . یالکیز ، بش
آتی عصردر یوسک طبقه نك روحنده ، عروضدن
ناصل بر آهنگ اعتیادی ، داهای دوغرو بر تعبیرله
وهی حاصل اولدی ، اوندن بحث ایده جکم . بر
کون توفیق فکرته قونوشوردم ، وزنلردن بحث
ایدیوردی ، هر وئزك بر موضوعه کوره الوریلی
اولدیفی اوکده سوزوروردی ، کندی شعرندنده
مثال سوبلیوردی : رباب شکسته ده کی « یاغموور »
و « نفی » منظوم لرنده بونظریه بی تطبیق ایتمس .
حاصلی بوخرش وهی اوزون اوزادی به آکلانوردی ؛
بکاده نه دوشوندیکی صوردی ، سوبله دم که :
وزنلرده هیچ بر آهنگ تصور ایغورم ، عروض
وزنلردن هر هانکی بری هر نوع آهنگه الوریلیدر ؛
اونك خفیف و طانی بر یاغموور آهنگینی :

کوچوک ، طارد ، محترز ، ضربلر
قفسلرده ، چاملرد ، راهتزاز ...

طازنده آکلانچون قوللاندینی وزی فردوسی ،
شهنامه ده ، رسته اشک و سگ کولانی آکلانچون
قوللانش ؛ اوچنجی ضد بر موضوعه عینی وزنلردن
ندیمک مشهور برپاچه و سنی وارد ، دوردنچی ضد
موضوعه ده ، تحف بر اثر اولان عزت منلانک
« محنت کفان » ی کوستریلر بیلر و بویه مثاللر بیتن
توکیز ؛ « نفی » تصویرنده کی :

ضرب ششبله چقان ققعه مغفلردن

یاخودده :

کرد خشبله دولار کنبد وارونه جو

یاخودده :

جله صفشکن جانفکن پیل دمان
صوات کرز کران ضربت شمشیر و سنان

کی مصراعلری سوبلاکچون قوللاندینی وزی
دیگر شاعرلر نجه ضد موضوعلرده قوللانش ، بو
مصرع :

آغلارم خارله کلدهکجه کولوشدکلر

بو ایکهنجی مصرع :

شوخ دلار کوز الدن الله چانه کبی

بو اوچنجی مصرع :

دوکولن می قیریلان دیشنه زندان اولسون

بو دردنجی مصرع :

بکا و بر بن چکم دردنی ممکنه اکر

داهای بویه بیکارجه کوزدل مصرع وئورده
« نفی » منظومه سنده کوزه تیان آهنگک طیان طیان
ضدی بر آهنگه درلر نته کیم تاریخی نجه بیدانده در :
اگر وزنلرده بر آهنگ اولسه بیدی عرب ، عجم و تورک
اوندن بری هر وزی بر موضوعه قوللاندیری ؛
حالبوکه قاتی کی بر قانچ هنور و قانییه پردازدن
باشقا هیچ بر شاعر بوهه قایلدهش ؛ بوتون اسلام
شعرنده « وزی نوعه مخصوص » یالکیز رباعی وار ،
دیگر وزنلر هر نوعه قوللاندیر ؛ توفیق فیکرت ،
کندی بیه هر عروض وزنی بر جوق ضد موضوعلرده
قوللاندی ، او مثاللری ده ذکر ایتمک ؛ ایم ملا
حظلر می حایانه برسانیه دیکلدی ، بو فکرلری
قبولی ایتمی ؛ بیامبورم ، فقط قبول ایدر کی
کوروندی .

موضوعلره کوره وزن قوللانی وهمنه خالدضیا
بکده دوشمشدی ، حکایه لرینک مشهور بر قهرمانه
بو طازنده بر نظریه ورونیوردی . هر حالده عروض
وزنلرینک بیخایی اولان آهنگی روحاری بویه دها باره
دوشوره بیلر ، فقط دوشونبورم ، اساسا داراولان
اسکی بلاغت قواعندنده اکر برده « وزنلری موضوعه
کوره قوللانی قاعده سی » موضوع اولسه بیش ،
اسکی اسلام شعری کیم بیلر نه قادر یکناسق اولورمش ؛
بو منفرد عینی ده براده برانبورم .

تورک وزنلری قوللانا نلره ایکهنجی اعتراض
عروضک تورکیه به پاک الوریلی اولدیفی ادعا ایده نلردن
یوسکلبور ، دیبوردم ؛ بومعترضلرک مدعای بورد :
« توفیق فکرته محمد عاکف بک آراسنده غایت قیصه

بر تکامل کورمکله عروض یکی تورکیه بی آبی سوبلیورد .
اک طیبی محاوره لره وارنجه به قادر تورکیه نك بوتون
خصوصیتلری افاده ایدیورد ، عروضی برافوبده
تورک وزنلری بیچون قوللانا لم ؟ » بو ادعای اوکجه
ادبیات تاریخی نقطه نظرلنده مطالعه کرک . تکامل
آغیر اولور ، کره ارض دوزنکن دوندیکی حس
ایندیرمدیکی کبی ، اوده حس ایندیرمن . حالبوکه
تورکارده عروض تورکیه نك اصل برلی ذوقی عصرلرجه
مهمسه مدکن صوکر ، بردن بره توفیق فیکرتک
آغیرله ، سواقنده اوده قونوشدیفن کی قونوشمه
باشلادی ، صوکر اونك فلسفه ده معارضی اولدینی
درجه ده صنعتده معنی اولان محمد عاکف بکک آئنده
بوسوتون بومشادی ؛ مدق بر کوزه بو بر تکامل
کی کورومکدن زیاده بر آتلا بئش کی کورونور .
حقیقته دیکش عروض دکل لساندر ، عروض
سعدی و حافظ زماننده نه ایدینه بو کون اودر ،
هیچ بر زمان دیکشه دی . جدرمک ادبی تورکیه سی ،
فارسی ذوقنده خصوصی بر تورکیه بیدی ؛ او خصوصی
لسانده هر تورکیه کله دخی فارسی قیاس اولوردی .
لهجه مننده ایکی : محرکله تلفظ اولسان « پاشا »
کله سنی اولر ، فارسی برکله کبی ایکی محدودله
سوبارلردی : « حاشا » وزننده « پاشا » کبی . بوکا
قیاساً بوتون تورکیه کله لر صرف اعتبارله تورکیه
فقط ذوق اعتبارله فارسی نانی ایدیلرلردی ، حتی
اسکی شاعرک تورکیه کله یله اضافت فارسیه یافتمندنده
چکیمه دیک اولوردی . بو کونکیلر ظن ایدیورلرکه
جدرلر من عروضله برلی تورکیه بی قونوشمقدن عاجز
دیلر ؛ فقط اونلرک ادبی لسانی شعرده نه یسه نلرده وایدی .
جدرلر من کندی ادبی لسانلرله عروضی فرق العاده بی
قوللانیورلردی ، شرق تربیه سیله یتیشش اولان
عبدالحق حامده قادر فارسی ذوق تورکیه ده زائل
اولادی . عبدالحق حامدک « دیوانه لکارم » و « صحرار »
کبی اک مولس اثرلرنده سنبلاراده وهینک یاخودده
اندرونی فاضلک سنی بلی تورکیه سننده کی فارسی ادا
واردر . ایلمک دفعه اوله رق توفیق فیکرتک لساننده
فارسی ادا زائل اولورورینه برلی لهجه کیم . جانیسن
بر آت اولان عروض فارسی بی ، جدرمک فارسی

بېړيوک پټرونک ورسينداسی ۱۰

تاريخی - سياسي تدقيق

متن

کې بولې وکندن صوکر را برامق کې براندېني
روسیا، خلفالینک زمانده، حیاتیني غائب ایتش
اوروایی فیصله ندریکه نامزد انکین بر ده کیز
اوله جقدر. اوله برده کیز، کندیسنه قارشی ضعیف
الارله بنا ایدله چک بوتون بندلری، اگر بو خلفال
صوبک مجراسنی ای تعین واداره ایدله بیلرلر، آشوب
هر طرفی دالغه لری آلتنه آله جق بر نهرحاله کله جکدر.
بوندن صوکره مندرجانی آشناییده کله چک
اولان وصیت ماده لرینی تثبیت ایدیور. بولری
حضرت موسی نك الواح عشره یی یودی ملتنه اصرا
ایتدی کی ایدیا نظر دقت و بصیرتده طوونای اوزره
تنبیه و توصیه ایدیور:

« ماده ۱. — عسکرک دائما جنکاور و تعلیمی
قاله سی ایون روس ملتی دائما حال حربده بولونور.
ق، واکا یالکیز دولتک مالیه سی اصلاح، اردوی
تنظیم و تعرض ایون اک مساعد برفرست کوزله مک
مقصودیه آره صره دیکه نه ویرمک؛ یعنی صرف
روسیه نك قوت و قدرتک بویوبوب آرمه سی ایون
صلحی حربه، حربی صاحبه واسطه قیامق.

« ماده ۲. — اوروپا نك اکت مترقی ملاترندن
حرب ایشالرنده عسکری متخصصلری، صاحب زمانلرنده ده
عالملر کتیرنك؛ بو صورتله روس ملتی کندی
فائقینی غائب ایتکسیرین باشقه لرینک کندن استفاده
ایتدیرمک.»

« ماده ۳. — هر فرستده اوروپاده ظهوره
کان هر نوع مذاکرات و اختلافانه اشتراک ایتک
وبالحاحه مملکتک یاقین اولقی اعتبارله آلمانیا ایشلرینه
اعظمی علاقه کوسترمک.

« ماده ۴. — لهستانده هر زمان فتنه و نفاق
صاحقی، مملکتک بیوکاری پاره ایله الهه ایتک،
قرالارک انتخیزه تأثیر ایتک ایون پارلمنتولری انسان
ایتک، بومناستله کندی طرفدارلری ایلری یوسورمک،
اوناری حایه ایتک؛ مملکت داخلنه عسکر سسوق
ایتک و بوراده دائمی بر صورتده یرشک فرصتی حاصل
اولونجه بقدر بوناری اوراده اسکان ایتک؛ همجوار
دولتله اعتراض ایدله چک اولورلرله اولری نظامین
ایون کندیلرینه، ایلری ده یکیدن استرداد ایدیلک
اوزره، مملکتدن بعضی قسملر افراز ایتک.

« ماده ۵. — اسوچدن ممکن اولدینی قادر
چوق بارچه قوبارمق و مهارتله کندیسینی تجاوزده سوق
ایددرک، روس حاکمیتی آلتنه آلتسی ایون وسیله
احضار ایتک، عینی زمانده کندیسینی دایماریه دن،
دایماریه یی اسوچدن آیری بر افراتی آرا لرنده کی اشتراقی
دائی بر دقتله ادامه ایتک.

« ماده ۶. — روس پرنسپلرینک زوجلرینی
دائما آلمان پرنسپلری میناندن انتخاب ایددرک اونلرله
اولان عائلی قرابت مناسباتی آرتیرمق، بو صورتله
منافعه یی کندیلر گنیکله مزج و تخیل ط ایدوب آلمانیایی
روس دعواسنه مربوط بر افراتی تأثیر و نفوذ یی
اوراده زیاده له شدیرمک.

بیلدیکیزه کوره ایلاک دفعه اولن اوزره
اسوچیه ترجه ایدیلش اولان آیتدکی متن
غایارده نك موثوق نسخه سندن آلتش (تفیداته باقیکن)
واصل وصیتنامه موادندن اول طابعک علاوه ایتش
اولدینی سرلوحه لر و مقدمه لرله برانکده عیناً نقل
اولومشور:

« بویوک پټرو طرفندن کندیسندن صوکره
روسیه تختنه کچه چک خلفالرینه ترک وسن
پترسبورغ جوارندن کی په ترهوف سرائی اوراق
مخزننه تودیع ایدیلش اولان بر اوروپا حاکمیتی
لایحه سنک صورتیدر:

جناب واحد ذی تئلیتک نام مطلق واقسیله
بز بوتون روسیه وسائر اقلیمک حکمداری پټرو
روس تختنه وروس ماتی اوزرنده سلطنته کچه چک
اولان بوتون اخفاد و اخلافه

جان و ناجزی بزه احسان بوبران و عون و عنایت
رئیسیه یله بزی هدایت و حمایته آلان جنساب حق
نامه

دیرکه، شش حکمت صدائیه اولقی اوزره تاقی
ایتدی مطلقه منجه، کندیسینی روس ملتنک استقباله
اوروپا اوزرنده عمومی بر حاکمیت اجراستنه طرفالله
ما، و اولدینی فکرنددر. بوفکره دلیل اوق اوزره
شو ملاحظه یی در میان ایدرکه اوروپا ملتری چوق
ایلددرلش و الا آن نهایی اولومه منجر اوله جق بر
پیرلک دوریه کنیش آدیملرله یاقلاش قنده بولومشور.
بوندن شو نتیجه یی استخراج ایدرکه کچه چک و تمالی
دورنده بولونان برات، تام قوت و یرکینک تقطه سته
واصل اولور اولاز بوناری قولایجه حاکمیت و اطاعتی
آلتنه آله یایر.

روس حکمداری بوشالندن غرب و شرقه دوغرو
واقع اوله جق استیلا حرکتک، رومالیری باربارلرک
استیلاسیله تازه بر حیانه مظهر ایدن تقدیر السی
کبی، مقدر بر موقت حرکت اولدینی بیسان ایدر.
بو شمال آقینی؛ براندینی ایجه قوم و میله مصرک
قورق تارالارینی بر زمان برکتله ندردن نیلک طاشمه سته
تمیل ایدر. و علاوه دیرکه کندیسندن اول بر جای

[۹] عمری: اسوچ بحرین سیاسیه سندن واپسالا
دارالفنونی پرونده لرلندن ره دوائ کیه لادن

ذوقده کی تورکیه سنی ناصل سوبله یسه بو دفعه یرلی
تورکیه یی سوبله دی.

برده «هنر» بچی وار. توفیق فکرت، اوندن
صوکره محمد عاکف بک و صوکره زماندرده خارق العاده
چالاک بر افاده یله چوقو قله قصه لر و متقبیل یازان
معلم سراج الدین بک عروضله یرلی لهجه یی افاده
ایتکده بویوک مهارت کوستر دیلر. فقط اونلر کی
هرکس مهارت کوستره من. بو شخصی بر هنر،
شخصی بر استعداددر. و یالکیز «صنعت» ساحه سنده
قالیر. اک بویوک بستمه کارلرک بر موسیقی آلتی چوق
هنور بر سازندن آبی قوللاد قیلری کورولدیکی
کی بضمناً اک آبی شاعرلرکده وزنی استادانه
قوللاد قیلری اولور: شیخ غالب بویوک بر شاعردی،
عروضی ای قوللانا مازدی، نالقی قدیم، عوفی بک
چوق استادانه قوللانیلردی، فقط اونک قادر بویوک
شاعر دکادرلر.

تویوری لازم کان بر نقطه دهاها قالیرور:
توفیق فکرتدن بری تورک شعره لسانیز نثر اشدی.
عروضله عادتاً نثر یازمق سراق توره دی. عروض
اولسون، بجه اولسون، وزنلرک سبب وجودی
حسیانی افاده ایتکدر. وزنلرله حکایه یازمق، سنی
بنلی محاوره لر ترتیب ایتک، طبعی مرحوم طنبوری
جیل بکک طنبورله چوقو ق اغلاقی یاخودده
سوقاده کی صایحینک سستی تقلید ایتک کبی، اصل
دهای خارجنده اولان خصوصی هنرلرینه بکیزه ده
طنبور و وزنلر موسیقی و شعری افاده ایتککه بارلرلر،
بو هنرلر اساساً طبعی ملرنده بوقدر.

حاصلی، لساندن صوبولجه، عروض اسکی
عروضدر، ذوقز دیکشیدی، لسانیز دیکشیدی،
شعری تالیمز دیکشیدی اواصلا دیکشیده دی، شرفک
ایلاک شاعرلرینک انده نه بدیهه بویوک اودر.
اوجنچی اعتراض، دیبوردمک، عروضه
بوتون بویوک شعر منک اورولوا اولدینی ده کوروب ده
صادق قالقی ایسته یلاردن کاوور. اوت بو بحثک اک
جانی نقطه یی بوراده در.

عروض شعره لسانیزک وجودنده بل کیکی کی
اساسی برعوضدر. تورکیه اونک اطرافنده تکون
ایتدی؛ بالاترود دیله بیلرکه عروضه آشنا اولیان
بر تورک ادبی تورکیه نك عبارتی تقدیر ایددر. حتی ظن
ایددرمک ایلریده کی نسللر بیله، تورکیه یی بیلمک
ایچون، عروضه آشنا اولقدن وارسته قالاماز.
بو وزن بحرلرک نتیجه یی تحقق ایتشور؛ عجمدین،
بو وزن بختنده بره بشردی، ضیا کوک آتپ ملی
حقیقی تثبیت ایتدی، جلال ساهر بوتون یکی نسله
قبول ایتدیردیکی ایچون یاد ایدله جکدر، برخی ملی
وزنلرله ترک ایددن عروض، بوسبو بوتون غائب
اوله جتی؟ مصطفی شکب بک کبی بزه اورتندن
قاله جتی ظن ایچورم. عروضه حاکمکن تورک
وزنلری زمان زمان کیه گوره قوللانیلوردی، بو
دفعه قاعده برعکس اولدرق عروض اوله قوللانیله جتی.

بچی کمال